

April 2026

"Först ett socialt liv i balans, sen en budget i balans"

En rapport om vägen ut
ur överskuldssättning

Gustav Johed

arena idé

"Först ett socialt liv i balans, sen en budget i balans"

En rapport om vägen ut ur överskuldssättning

Författare: Gustav Johed
ISBN: 978-91-989871-6-4
Grafisk form: Simon Karlsson, Arena Idé
© Arena Idé och författaren
Stockholm 2026

Rapporten i en mening:

Överskuldssättning är en ouppmärksam form av utsatthet och det behövs en annorlunda förståelse för överskuldssatta personers sociala och ekonomiska utsatthet.

Skuldsanering är en sista utväg, och långt ifrån alla ansökningar beviljas. Men behovet av hjälp kvarstår för den överskuldssatta personen. Många skuldsatta personer lever därför i en situation utan möjlighet till offentlig hjälp. Ett alternativ är att personen använder omstartslån för att hantera sin överskuldssättning. Men det riskerar att förlänga tiden i skuldsättning. Det behövs nya förslag till offentliga lösningar på skuldsättning och socialtjänsten behöver uppmärksamma skuldsättning tidigare.

Ofta efterfrågas ökade resurser till budget- och skuldrådgivning. Men lösningen är sällan så enkel att mer resurser ger bättre rådgivningsarbete och minskar problemet med överskuldssättning. Att till exempel skjuta till resurser för att minska väntetiden hos budget- och skuldrådgivningen är förmodligen inte ett effektivt sätt att minska problemet. Överskuldssättning är ett problem som uppstår och bör uppmärksammas långt tidigare än vid kontakten med en rådgivare.

Sammanfattning av förslag:

1. Skuldsättning är ett normalt tillstånd även för överskuldssatta personer.
2. Arbetet med att motverka överskuldssättning bör riktas mot att uppnå en kontrollerad skuldsättning. Detta kan ske genom att tiden för skuldsaneringen förkortas och att ökade arbetsinkomster under tiden för skuldsaneringen fullt ut tillfaller den skuldsatte.
3. Socialtjänsten bör uppmärksamma skuldproblem mer noggrant.
4. Vid bedömning av skuldsanering bör mindre vikt fästas vid en persons sociala situation och mer vid hans ekonomiska situation och hans ekonomiska beslut efter att skulderna uppstått.
5. Utgå från att en persons skuldsumma utgörs av skulder som personen inte fullt ut själv har orsakat.

Innehåll

Introduktion	4
Om överskuldsättning som en farozon.....	4
Om rapporten	5
Den som är satt i skuld är normal	7
Stigmatisering av överskuldssatta.....	8
Betalningsmoral	9
Skuldsanering: att renas från moraliska och ekonomiska skulder	11
Moraliskt skuldsatt?.....	12
Att betala sina skulder med egen tid	14
Skuldsaneringsystemet borde varit annorlunda	15
Omstartslån – en kompletterande lösning till skuldsaneringsystemet?	17
Överkonsumtion som ny förklaring till överskuldsättning	21
Vilka ekonomiska problem missar socialtjänsten?	23
Vilka sociala problem missar rådgivarna?	26
För mycket fokus på de ekonomiska siffrorna?.....	28
Slutsats	32
Referenser	35
Personer som citeras i rapporten	37

Introduktion

Hur illa står det till med svenskarnas skulder? De svenska hushållens skulder i relation till disponibel inkomst har nära fördubblats mellan 1996 och slutet av 2024 (SCB, 2025). En stor del av skulderna är knutna till bostäder. Svenskarna har också stora finansiella tillgångar i form av aktier och aktiefonder (OECD, 2025). Sedan 1996 har stigande bostadspriser och aktiepriser gjort att hushållens skulder i förhållande till deras finansiella tillgångar har minskat (SCB, 2025). Finansinspektionens tidigare generaldirektör kommenterade svenskarnas skuldsättning på följande vis: ”De stora bolånen är ett samhällsekonomiskt problem, men det är inte i första hand bolånen som leder till att konsumenter hamnar i ekonomisk knipa eller till och med hamnar hos Kronofogden.”¹ Kommentaren i ett nötskal: när skulder motsvaras av en värdefull tillgång finns det hopp för de skuldsatta och för den som lånat ut pengarna. Dessutom har svenskarna generellt god finansiell förmåga (Finansinspektionen, 2023).

I den här rapporten ligger fokus på människor som är skuldsatta och saknar egentliga tillgångar. Personer vars månadsinkomster är så låga att de ofta inte har möjlighet att betala av sina skulder inom överskådlig tid. Bostadsbrist, ersättningsnivåer till arbetslösa och otrygga anställningar är viktiga frågor i diskussioner om ekonomisk utsatthet – men hur skuldsättning håller fast personer i ekonomisk utsatthet och deras försök att ta sig ur situationen är mindre utrett. Rapporten bygger på intervjuer, främst med överskuldsatta personer och rådgivare.

Vissa av personerna i rapporten befinner sig långt ned på inkomstskalan. Många av de överskuldsatta personerna är så kallade evighetsgäldenärer, vilket betyder att de har funnits i Kronofogdens register i över tjugo år.² Vissa är överskuldsatta och fortsätter att betala till Kronofogden via löneutmätning, men beloppen de betalar är låga och det finns inte en rimlig möjlighet att de någonsin kommer att bli skuldfria. Andra betalar ingenting på sina skulder. Några av dem syns inte i Kronofogdens statistik för att deras tidigare skulder numera är samlade i en kredit.

Om överskuldsättning som en farozon

Hur stort är problemet med överskuldsättning? Överskuldsättning definieras ofta som att inte kunna betala sina aktuella åtaganden och/eller bli skuldfri inom överskådlig tid med egna medel. Ibland utökas den definitionen med en

1 Debattartikel publicerad i DI 18 oktober 2024. Hämtad via <https://finansinspektionen.se/sv/publicerat/tal-och-debatt/2024/hushallens-skuldsattning-utgor-en-risk-for-svensk-ekonomi-och-svenska-konsumenter/>, senast besökt 2026-02-16. Se även Kronofogdens analys om bolån för en samstämmig analys. Analysen nås via <https://kronofogden.se/om-kronofogden/analyser/bolan>, senast besökt 2026-02-24.

2 Det finns olika uppgifter om antalet evighetsgäldenärer. I SOU 2023:38 anges antalet till omkring 85 000, se s. 200. I Kronofogdens rapport (2025, s. 31) anges antalet till strax under 100 000 personer för perioden 2019–2024.

omständighet: att inte kunna betala för ingångna avtal utan att betalningarna medför sänkt levnadsstandard (se vidare Eriksson & Davidsson, 2024). I Molin och Roths rapport om överskuldssättning definieras överskuldssatta personer som individer med skulder registrerade hos Kronofogden (Molin & Roth, 2025, s. 5). Enligt den definitionen fanns det cirka 450 000 överskuldssatta privatpersoner i Sverige i slutet av 2025 och deras sammanlagda skuldbelopp var cirka 154 miljarder kronor (Kronofogden, 2026, s. 34).

Budget- och skuldrådgivare (rådgivare) beskriver ofta problemet som en farozon. Utifrån rådgivarnas yrkeserfarenhet bör även personer med återkommande betalningsproblem och personer som riskerar att få betalningsproblem inkluderas. Ibland påpekade rådgivare att denna grupp ”är vår viktigaste grupp” (Rådgivare A). Om en bredare definition av överskuldssättning följs är en möjlig approximation av problemets utbredning av antalet personer med inkassoärenden. Gruppen uppskattades 2023 till cirka 1,2 miljoner personer (Svensk inkassos årsrapport, 2024). Statistiken bygger på en uppskattning och kan ge en överdriven bild av problemet. Men en diskussion om överskuldssättning bör inkludera mer än de personer som är registrerade hos Kronofogden.

För många personer innebär en påbörjad skuldsanering en omedelbar förbättring i deras ekonomi.³ ”Kronofogden – det är good news” utbrast en rådgivare (B) när hen berättade att en svårighet i hens arbete var att få ohjälpligt skuldssatta personer att sluta betala på sina skulder. I rådgivarens upptagningsområde var det många rådsökande som trots fasta inkomster hade ett konsumtionsutrymme under existensminimum på grund av stora kreditkostnader. Inte sällan hade personerna nedprioriterat ordentlig mat för att skulderna inte skulle hamna hos Kronofogden. ”Vi rekommenderar ingen att leva en längre tid under existensminimum” (Rådgivare C). En diskussion om överskuldssättning bör handla om att överskuldssättning är mer än ett ekonomiskt sakförhållande. Det är ett sätt att hanka sig fram och det påverkar avgörande delar av personens liv negativt (Callegari, 2023; Molin & Roth, 2025).

Om rapporten

Materialet till denna rapport är hämtat från en fältstudie som jag påbörjade 2021 och avslutade sommaren 2025. När jag inledde studien förekom en strid ström av rapporter om överskuldssättning. Rapporterna innehöll olika mått på hur överskuldssättningsproblemet ökade. Jag ville utgå ifrån en överskuldssatt persons vardag och undersöka hur överskuldssättning formar den. Jag genomförde 40 intervjuer med diakoner, kredithandläggare, inkassohandläggare och personer från Kronofogdemyndigheten, från socialförvaltningen och från sociala organi-

³ Skuldsanering för privatpersoner varar i normalfallet fem år. Skuldsanering för företagare varar i tre år. De personerna som jag följde hade skuldsanering för privatpersoner, därför använder jag fem år i diskussionen.

sationer. Dessutom intervjuade jag 45 budget- och skuldrådgivare verksamma i olika kommuner, och i denna rapport använder jag mycket av det materialet. Därtill använder jag mig av fältmaterial från en etnografisk studie. Under nästan ett och ett halvt år följde jag 27 personer som lever, eller har levt, i en situation av överskuldsättning.⁴ Många av de personerna träffade jag varje vecka under tiden då studien pågick.⁵ Personerna i studien förekommer i rapporten under pseudonymer.

Överskuldssättning är en problematik som många olika aktörer har olika lösningar på. Ibland samarbetar de olika aktörerna och kompletterar varandra. En diakon med erfarenhet av att hjälpa överskuldssatta personer med alltifrån mat till att fylla i en ansökan om skuldsanering förklarade att: ”Vi gör det soc och Kronofogden inte gör och vi gör det när de har stängt.” (Diakon). Andra gånger talar de illa om varandra och skyfflar problemet vidare. Ibland konkurrerar deras lösningar: ett omstartslån kan vara en snabbare väg till skuldfrihet än en skuldsanering via Kronofogden. Och istället för den avgiftsfria kommunala servicen som budget- och skuldrådgivning utgör finns privata aktörer som mot betalning åtar sig att upprätta en ansökan till Kronofogden.

---

4 Samtliga av dessa personer är/var överskuldssatta då de var/hade varit registrerade hos Kronofogden. Samtliga utom en person har/har haft skuldsanering och/eller löneutmätning. En handfull av personerna hade omstartslån och var skuldsatta, men var inte längre registrerade hos Kronofogden. Ett fåtal personer hade inte längre skulder hos Kronofogden men var skuldsatta och betalade räntor på skulderna för att undvika att hamna hos Kronofogden.

5 Genomförandet av den studien krävde etikprövning. Grundansökan beslutades 2023-04-18 och godkändes 2023-04-24 av Etikprövningsmyndigheten (DNR 2023-01362-01). Efter ändringsansökningarna pågick studien till 2025-09-01.

Den som är satt i skuld är normal

Den privata skuldsättningen har möjliggjorts under lång tid och av olika regeringar, inte minst genom att införa och bevara ränteavdrag för krediter. De åtgärder som öppnat möjligheterna till lån och kreditköp – till både bostäder och konsumtion – är väldokumenterade (se till exempel. Sandvall, 2011; Callegari, 2023). Parallellt med dessa institutionella förändringar har normen för hur pengar spenderas förskjutits. Kontanthandel är inte längre en huvudprincip, utan konsumtion sker också enligt kreditprincipen.

På 1970-talet, skriver Orsi Husz, var åsikterna delade när Kooperationen införde möjligheter till kreditköp för medlemmarna. De som var kritiska framhöll risken för impulsköp och att det skulle vara ett svek mot tidigare ideal om kontanthandel. Andra menade att det var en nödvändig anpassning. I en tidning talades det om att Kooperationens medlemmar hade drabbats av en ”kontokortspsykos.” Debatten om möjligheter till kreditköp fick dock dela förstasida med nyheten om att ABBA-Agneta hade en ny pojkvän (Husz, 2023, s.216). Att Coop numera erbjuder omstartslån där flera krediter – ofta mindre och med högre ränta – läggs ihop till ett lån blir inte en nyhet eller ett svek av ideal.⁶

Margaret Atwood skrev 2008 att skulder är den nya fetman. Fetma ersatte i sin tur tidigare stigman – men är inte hennes observation daterad? Givet att en betydande andel svenskar är skuldsatta i någon form och att antalet personer med skulder hos Kronofogden ökar, är skuldsatta personer normala. Krediter är normalt och att handla på kredit är ingen avvikelse. Krediter kan ”vara både bra och dåligt” som det formulerades i den statliga utredningen om överskuldsättning (SOU 2023:38, s. 23). ”Bra” för att krediter kan jämna ut konsumtion över tid. ”Bra” för att lån kan investeras till god avkastning. ”Bra” för att krediter finansierar köp som en person annars inte kunde genomföra. Det som är ”dåligt” är när krediten inte betalas enligt det ingångna avtalet. Då uppstår en skuld (SOU 2023:38). Det är de överskuldsatta personernas skulder som är problemet. Trots att det är svårt att tänka bort krediter från vår vardag finns det många hinder för en ekonomisk omstart för personer som inte klarar av att betala sina skulder. I rapporten ”Överskuldsättning i Sverige: Förslag för en modern skuldsanering” drog författarna slutsatsen: ”För att fler överskuldsatta ska kunna ta steget mot en ekonomisk nystart krävs därför inte bara bättre informationsspridning och minskat stigma, utan också ökade satsningar på rådgivningsresurser.” (Molin & Roth, 2025, s. 30). Men är det tillräckligt med mer information och rådgivning, eller måste vi förändra synen på denna form av ekonomisk utsatthet? Vad är det som har gjort att problemet inte har kunnat hanteras tillräckligt väl inom ramen för existerande insatser? Mitt sätt att diskutera de slutsatserna och frågorna är

⁶ <https://www.coop.se/bank-och-betalkort/lana-pengar/samla-lan/> senast besökt 2026-02-02.

att använda fältmaterial från skuldsatta personer och rådgivare för att diskutera hur personer i överskuldsättning försöker ta sig ur överskuldsättning. Och om de svårigheter personerna stöter på när de försöker ta sig ur överskuldsättning.

Stigmatisering av överskuldsatta

Stigmatisering kan vi förstå som att jag, du eller vi misskrediterar en person och gör att hen uppfattas som mindre värd. Att utifrån en del av en persons liv dra en avgörande slutsats om personens förmåga. Att vara överskuldsatt är att sakna pengar för att betala ett ingånget avtal. Men överskuldsättning är också en levd erfarenhet där de misskrediteringar en person upplevt präglar personens självbild. En rådgivare menade att ”de vet att de är misslyckade och dumma i huvudet redan, det är ju vårt narrativ om dem” (Rådgivare D). Samstämmigt med rådgivaren utbrast överskuldsatta ofta att ”jag har varit så dum i huvudet” (Jerry). Om en person lever med en djup känsla av att ha misslyckats och skuldsanering i princip är den enda möjligheten att rätta till detta misslyckande, upplevs de begränsningar de medför som godtagbara. De upprätthålls också av oss som står vid sidan av personens liv. Begränsningen blir en rimlig kostnad för att en person ska befrias från sina skulder. Sverige har jämfört med andra länder med liknande skuldsaneringsystem en lång återbetalningsperiod (Molin & Roth, 2025, s. 23). Få av de överskuldsatta personerna jag följde ifrågasatte att de tvingades leva på existensminimum i fem år. Ofta ställde personerna de fem åren i förhållande till den tid då skulderna uppkommit:

Om du tänker på det är fem år egentligen inte så lång tid, jag menar, mina skulder har uppkommit under ännu längre tid än fem år. (Minna)

Överskuldsatta personer accepterade restriktionerna eftersom de ansåg att de under lång tid hade brustit i ansvar. Restriktionerna var rimliga eftersom de också gav personen en chans att ”återvända till den här grundmoralen som man ändå har, att göra rätt för sig” (Minna). Skuldnedskrivning är en ekonomisk omstart men också en möjlighet till att bli en bättre person. Detta synsätt är även tydligt inom allmänna diskussioner om överskuldsättning. Det behövs alltid en personlig och/eller social förklaring till hur skulderna har uppkommit och en berättelse om hur den skuldsatte har förbättrat sitt personliga liv innan eventuell hjälp är möjlig.⁷ Denna betoning på sociala aspekter av ekonomisk skuldsättning har, vad det verkar, skapat en tydlig förklaringsmodell för hur överskuldsättning uppstår och motverkas. Att beviljas skuldsanering förutsätter ett (relativt) ordnat liv, och därefter följer ett ordnat ekonomiskt liv. Som en rådgivare formulerar-

7 En vidare och djupare diskussion om detta förs av Julia Callegari i hennes avhandling från 2023, se till exempel sidorna 26–28 och 33–35. Om tv-programmet Lyxfällan inte gjorde en uppdelning av tidigare kostnader, inte uttryckte kostnaderna i exempelvis mängden snabbmat en person handlat eller lät den medverkande prata med en ”coach” som gräver fram djupare förklaringar till att en person lånar och konsumerar, hur många tittare hade programmet då haft? För en analys av Lyxfällan, se Bay (2018).

de det: ”Först ett socialt liv i balans, sen en budget i balans.” (Rådgivare E). Men varför kan det inte vara precis tvärtom? Förklaringen gör också att diskussionen fastnar i orsakerna till överskuldsättning och skymmer möjligheter till och hinder för en ekonomisk omstart *efter* det att skulden har uppstått.

Inte sällan riktas det kritik mot att redovisningsekonomer sätter siffror på mänskliga värden. Tidsstyrning av hemtjänsten ökar risken för att omvårdnaden av äldre kommer i bakgrunden och ekonomin i förgrunden. En vårdinsats värderas enligt en abstrakt prislista. Med skulder är det precis tvärtom: få verkar acceptera endast en ekonomisk siffra som bevis för att en människa är överskuldssatt. Överskuldssättning skulle kunna beskrivas med ett nyckeltal, exempelvis antal år innan personen blir skuldfri. Fast ett enkelt mått räcker inte. Inte heller räcker det att en person har slutat låna och lever enligt en budget för att beviljas skuldsanering. Det behövs också en social förklaring till att skulderna uppkom och att personen förbättrar sitt liv (utöver sin budgetdisciplin) innan en eventuell nedskrivning av skulderna är möjlig.

En skuld kan räknas i pengar. Utöver den ekonomiska skulden uppstår en föreställning om bristande betalningsmoral. Det är denna senare mer allmänna skyldighet – som inte kan mätas – som gör att den första skulden blir en fråga om moral snarare än om personens brist på likviditet. Och det är just den icke-ekonomiska aspekten av överskuldssättning som har fått för stor betydelse i diskussionen medan det ekonomiska misslyckandet hamnat i bakgrunden. Till exempel när den så kallade betalningsmoralen diskuteras.

Betalningsmoral

Kronofogden har i uppdrag att verka för att en god betalningsvilja upprätthålls i samhället (Kronofogden, 2026 s. 6).⁸ Det är ett villkor som ska värnas i samhället för att det reglerar hur vi agerar och förväntas agera mot varandra – lika för lika. Faktum är att betalningsmoralen är så pass central att Kronofogden (2026, s. 8) gjort den till sin vision:

Kronofogdens vision är att *alla betalar och ingen blir överskuldssatt*.

Att betala tillbaka den summa som en person är skyldig är att göra rätt för sig – det är betalningsmoral. Det argumentet återfinns i allmänna och politiska diskussioner om skuldsättning och förekommer även i forskningslitteraturen. Att betala tillbaka en skuld är en handling som en person förväntas göra av moraliska skäl. Det en person gör för att uppfylla en moralisk plikt, det gör personen för att det är rätt att göra så – utan (eller med liten) hänsyn till konsekvenserna

⁸ Ibland talas det om betalningsmoral, andra gånger, som i Kronofogdens rapporter, omtalas det som god betalningsvilja. Jag ser de två begreppen som synonyma och att diskussionen fokuserar på de skuldsatta personernas del av transaktionen. I den mån en sådan transaktion ska förstås utifrån moral är alltså den som lånat ut pengar eller beviljat kreditköp en aktör som fullgjort sin moraliska uppgift.

för den egna personen. Istället blir den skuldsatta personens främsta prioritering det som är fordringsägarens främsta prioritering, att få tillbaka pengarna.

Kronofogden är inte ensam om att värna betalningsmoralen. Förslag på förändringar som påverkar skuldrelationer utvärderas ofta efter huruvida förslagen ökar eller minskar den allmänna betalningsmoralen (se till exempel. SOU 2023:38, s. 209). Och oavsett om jag intervjuade en inkassohandläggare eller lyssnade på en överskuldsatt person så rådde det enighet kring vikten av god betalningsmoral. Att värna betalningsmoralen är en naturlig utgångspunkt, för vad skulle hända om ingen betalade sina skulder? Omedelbara förluster av utestående krediter. Utlåningen skulle upphöra och företag skulle upphöra med kreditförsäljning.

Men vad skulle hända med ekonomin om Kronofogdens vision uppfylldes? I Kronofogdens vision råder en ekonomi där en osynlig hand ser till att varje kredit betalas till punkt och pricka.⁹ Det är en situation där den som lånar ut pengar eller medger ett kreditköp alltid får tillbaka sina pengar. Ingen blir överskuldsatt och inga kreditförluster existerar. En situation där den som lånar ut pengar inte behöver bedöma en persons eller ett företags möjlighet till återbetalning eftersom pengarna ändå kommer att betalas tillbaka. Det skulle kvitta om pengarna användes till nätpoker eller investeringar för att bygga ett lands elnät. Det skulle vara egalt om ett lån investerades för att ge en avkastning som medger att lånet (i teorin) kan återbetalas eller ej. Den dagen den visionen blir sann har vi inte en ekonomi med företagande och investeringar som fungerar väl. Det är inte ett argument för att aldrig betala sina skulder. Det är ett påpekande om att ingen av situationerna – där betalningsmoralen alltid, eller aldrig, upprätthålls – förmodligen är önskvärda för ekonomin. Utgångspunkten för en ekonomisk skuldtransaktion är istället att förluster kan uppstå och att det är en risk som bör delas mellan dem som lånar och dem som lånar ut. Och om det inte är önskvärt att alla alltid får betalt för sina krediter, varför är det då en vision? Risken är att den visionen påverkar inte bara Kronofogdens medarbetare utan även rådgivare, kreditgivare, inkassohandläggare och skuldsatta att alltför ensidigt se det som att det är den skuldsatta personen som misslyckats. Förluster sker alldeles oavsett om en noggrann kreditprövning skett och en långgivare har de bästa förutsättningarna för att betala tillbaka pengarna. Istället för att blanda in (alltför mycket) moral bör grundfrågan om överskuldsatta personer vara: Vilka ekonomiska möjligheter och hinder finns för att en överskuldsatt person ska kunna fullfölja sin skuldsanering och därefter kunna delta fullt ut i samhället?

---

9 David Graeber ställer frågan och skisserar svaren i kapitel 1 i boken *Debt* (2014).

Skuldsanering: att renas från moraliska och ekonomiska skulder

En skuldsanering syftar till att ge en överskuldssatt person en ekonomisk omstart. Att hen återigen fullt ut ska kunna delta ekonomiskt och socialt i samhället. Ett annat sätt att betrakta skuldsanering är att personen genomgår en reningsprocess innan omstarten medges. Reningsprocessen gör att hen förbättrar sig och börjar agera rationellt, vilket ofta benämns ekonomisk rehabilitering.¹⁰ Efter avslutad skuldsanering återinträder människan i samhället som en mer önskvärd person: ”du blir en lönsam person igen”, som rådgivare B uttryckte det. Gunilla som fullföljt en skuldsanering beskrev tiden som att hon ”levt i ett fängelse”. Att inte ha kunnat teckna ett abonnemang var att ha levt med känslan av att ”inte haft förtroende.” Trots de beskrivningarna accepterade personerna att skuldsaneringen pågick i fem år och de begränsningar det innebar.

Skuldsanering är att undanta en enskild person från betalningsmoralen.¹¹ Att det är ett undantag understryks av att det typiskt sett bara medges en gång i livet för en person:

Det är min chans att en gång för alla göra rätt för mig. (Jerry)

Skuldsanering är en fin möjlighet, ofta egentligen det enda alternativet till ett riktigt hemskt liv. (Rådgivare F)

Det verkar också råda enighet om att det bör vara ett undantag. Under en intervju med en rådgivare undrade jag varför och om det var rimligt att skuldsanering (som regel) endast medges en gång i livet:

Gustav: Samhället ger ju människor som får ett återfall eller blir arbetslösa flera möjligheter till hjälp. Då säger vi inte: ”Sorry, du har haft din chans.” Varför är det så strikt för skuldsatta?

Rådgivare G: Jag tror inte man kan tänka så.

Att skulderna skrivs ned till noll efter fem år är inte ett sätt att ändra eller ta bort olika företeelser i samhället som erbjuder krediter. Skuldsanering botar inte shoppingmani eller att en person tar ett lån i en annan människas namn.

¹⁰ Under 1800-talet i England benämndes processen som en skuldssatt person genomgick för att få skuldnedskrivning (debt forgiveness) för ”whitewashing.” Anledningen var att personen ansågs komma ut som en fräsch och fri människa, berättar Peebles (2012).

¹¹ https://kronofogden.se/skuldsanering/du-som-ska-ansoka-eller-har-ansokt-om-skuldsanering/vi-bedomer-om-din-skuldsanering-kan-inledas?utm_source senast besökt 2026-02-02. I intervjuer med rådgivare kunde de flesta minnas fall där en person beviljades skuldsanering ytterligare en gång, men det rörde sig om undantag. Ingen av de personer jag följde som genomgått en skuldsanering ansökte om skuldsanering en andra gång.

Skuldsanering är att ta bort samhället från djupt skuldsatta personer, att – under fem år – förneka dem att fullt ut delta i samhället för att deras skulder ska nedskrivs. I förhållande till andra marknadsmisslyckanden såsom arbetslöshet finns ingen generell, mer eller mindre automatisk, välfärdslösning på problematiken. Förutom skuldsanering saknas egentliga stödåtgärder för att hantera personens skuldsituation (Molin & Roth, 2025). Det är ett relativt ensamt misslyckande där det är tydligt att huvudansvaret för att lösa situationen är den överskuldsatta personens (Konsumentverket, 2017). Det påpekas ofta att överskuldsatta människor är i skuldsattthet – och hålls kvar där – av moraliska skäl och inte av ekonomiska skäl.¹² Vad betyder det egentligen?

Moraliskt skuldsatt?

En skuld har uppkommit för att två parter har genomfört en transaktion. Den ena parten har fullgjort sin del av transaktionen, oavsett om det var att betala ut ett lån eller att skicka böcker som beställts men ännu ej betalats. Har transaktionen skötts legitimt är den ena partens del av den fullgjord. Fram till den dagen den skuldsatta personen betalar sin skuld (den andres fordran) har personen en skuld. Finns det en skuld, finns det en tillgång.

En person som jag följde, Roland, hade levt 25 år som hemlös. Han hade varit amfetaminbrukare sedan tonåren. De senaste tio åren har han skaffat (och behållit) bostad och börjat arbeta deltid legitimt. Han hade sedan tidigare sjukpension (deltid). Hans försörjning är stabil. Han har skulder till ett inkassobolag. Kronofogden förvaltar diverse skulder, bl.a. för obetalda vårdbesök. Flera av skulderna är över tio år gamla. Han hade haft löneutmätning i mer än tolv år som han hade skött utan avbrott.¹³ En löneutmätning fungerar som så att personen får behålla ett förbehållsbelopp som ska täcka normala levnadskostnader och boende. Den del av inkomsten som överstiger detta belopp tas i anspråk av Kronofogden. Löneutmätningen hade medfört att han, trots att han skaffat jobb, hade levt under liknande förhållanden som om han helt varit försörjd av ekonomiskt bistånd. Löneutmätningen gjorde att han under lång tid fått leva på existensminimum, vilket är en situation som är tänkt att vara temporär.¹⁴ Eriksson och Davidsson (2024, s. 352) menar att detta är ”fattigdom dragen till sin spets.”

Ett bevis på en tillgång är till exempel en faktura. För att det ska vara ekonomiskt rimligt att betrakta den som en tillgång bör den leda till ekonomiska fördelar för fordringsägaren. Att skulden betalas inom rimlig tid och till det belopp som kravet uppgår till. Om vi utgår från Rolands livssituation och ställer oss frågan om det är möjligt att han kommer att kunna betala sina skulder bör vi först

12 Se till exempel diskussioner i Lena Petterssons bok *Skuldsatt* (2024) eller Graebers bok *Debt* (2014).

13 När jag började följa honom var han en av 96 444 stycken personer som funnits i Kronofogdens register i över tjugo år. Se s. 31 i Kronofogdens rapport (2025).

14 Korrekt term är att personen har rätt att behålla ett förbehållsbelopp av sin inkomst. I förbehållsbeloppet ingår boendekostnad och levnadskostnader (schablon).

undersöka hans livssituation och ekonomi. När jag började följa honom var han nyss fyllda 60 år. Hans amfetaminbruk och sociala utsatthet borde ha lett till en förtida död (e.g., von Greiff, Skogens, Berlin & Bergmark, 2018). Rolands egen summering var att 9 av 10 av hans närmaste vänner redan var döda, och han sa ofta att han borde ha varit död.

Till skillnad från många överskuldssatta personer ansökte Roland om skuldsanering.¹⁵ Han ansökte om att få sin löneutmätning omgjord till en skuldsanering. En löneutmätning syftar till att driva in en skuld och pågår tills skulden är indriven. Löneutmätningen fortgår oavsett om skulden minskar eller ej. Systemet är relativt automatiskt, och en löneutmätning innebär att personen under den tiden lever på ekonomiskt existensminimum. Vid tidpunkten för ansökan om skuldsanering minskade inte hans skuldbelopp, vilket brukar vara ett skäl till att en person beviljas skuldsanering. Han hade inte heller skuldsatt sig i närtid, vilket brukar vara en omständighet som talar för att en person beviljas skuldsanering. Ett skäl till att han nekades skuldsanering verkar vara att han var öppen med och vägrade vård för sitt narkotikabruk. Han menade att han betalar sin hyra, att han sköter sin löneutmätning och arbetar, och då var det hans ensak om han brukade narkotika. ”De ser mig som en misslyckad narkoman.” Pågående substansmissbruk är ett skäl till att avslå en ansökan om skuldsanering. Egenrapporterad nykterhet är ofta tillräckligt bevis på att ett sådant bruk är under kontroll. Det är ett krav som är lätt att kringgå, men som Roland förklarar: ”Jag pallar inte att ljuga, frågar de om jag knarkar säger jag att jag gör det.”¹⁶

Hans ansökan om skuldsanering fick avslag förmodligen på grund av att Kronofogden gjorde en ”nyanserad bedömning” av hans skuldsituation, där hans narkotikabruk var skäl för avslag. Om Kronofogden hade utgått ifrån en strikt ekonomisk analys av hans situation – och inte lagt vikt vid hans sociala liv – hade han förmodligen beviljats en skuldsanering. När han ansökte om skuldsanering var tidpunkten för att han skulle bli skuldfri mer än 17 år bort.¹⁷

Hur säkert är det att Roland fullföljer löneutmätningen och alla skulderna betalas? När vi beaktar de olika faktorerna som påverkar hans möjlighet att betala skulderna: hans ekonomi, hans tidigare liv, hans ålder och sjukdomshistorik, talar det mesta för att han inte kommer att kunna betala tillbaka skulderna. Att han saknar betalningsförmåga för att inom överskådlig tid bli skuldfri betyder

15 Molin och Roth anger att endast 7,3 % av alla överskuldssatta personer ansökte om skuldsanering 2024.

16 Jag har läst breven från Kronofogden men deltog inte när han hade kontakt med myndigheten. Jag deltog inte heller när han var i kontakt med budget- och skuldrådgivningen. Utöver hans egna uppgifter är det två ytterligare personer som var involverade och hjälpte honom. En person från en social organisation samt även senare hans boendestödare. Bägge två personerna ingår i mitt fältmaterial. Jag vill betona att jag använder ord som ”förmodligen” och ”verkar” för att markera osäkerheten i argumentet eftersom jag inte har fullständig information då jag inte deltog i mötena.

17 Skälen för och emot skuldsanering är hämtade från en presentation som Kronofogden gjorde vid BUS-dagarna 2023 i Eskilstuna. I presentationen återfinns formuleringen ”Nyanserad bedömning – Inte bara en ekonomisk beräkning”. 17 år är min beräkning av de uppgifter som jag har tillgång till och som gällde vid den tidpunkten.

att det enda rimliga är att värdera hans skulder till noll eller nära noll kronor. Finns ingen möjlighet att betala en skuld, finns det ingen tillgång som kan bli till pengar, utan det som ska redovisas är en förlust. Att fordringsägarna i denna situation *inte* redovisar en förlust är ett undantag från en ekonomisk logik. Rolands löneutmätning fortsätter av andra skäl än ekonomiska – av moraliska skäl.

Att betala sina skulder med egen tid

För vissa personer som beviljas skuldsanering gör Kronofogden bedömningen att de saknar ekonomiska möjligheter att betala tillbaka en enda krona på sina skulder.¹⁸ Denna grupp av personer har så pass låga inkomster att en återbetalning skulle innebära att de levde under existensminimum. Den skuldsatta personen kommer inte kunna betala något på sina skulder, och därmed kommer inga pengar att betalas till fordringsägarna. En person som beviljas skuldsanering och har en betalningsprocent på noll kommer dock att under fem år leva med samma restriktioner som personer som betalar på sina skulder.¹⁹ Skulle det överordnade syftet med en skuldsanering vara att få till en ekonomisk omstart, skulle personen omedelbart få sina skulder nedskrivna till noll. Men en sådan lösning skulle skapa märkliga incitament och rimligen inte skapa legitimitet hos allmänheten för skuldnedskrivningar.

Skuldsaneringen handlar mer om att markera att betalningsmoralen har brutits emot än att åstadkomma en ekonomisk omstart. Trots allt är ju en person som får en ekonomisk omstart en person som återintegreras både ekonomiskt och moraliskt. Det är en person som betalar för det hen konsumerar. Det är därför rimligt att tänka sig att hjälpen till överskuldsatta personer borde varit annorlunda. ”Borde varit annorlunda” av det skälet att Sverige har valt att hantera, eller inte hantera, överskuldsättning på ett sätt som går emot två tydliga ekonomiska idéer i vårt samhälle, så frågan är varför det varit så här under lång tid?

---

18 I Kronofogdens årsrapport ”Betalningsproblem och skulder hos Kronofogden 2025” s. 52 framgår det att andelen personer som har 0 i så kallad betalningsprocent har minskat under de senaste sex åren. År 2024 uppgick den andelen till 27 % av dem som beviljats skuldsanering.

19 Betalningsanmärkning i praktiken under fem år, vilket innebär svårigheter att teckna abonnemang och hyra en bostad. Andra konsekvenser var att inte få fullmakt för att sköta ekonomin för en äldre förälder när den flyttade till ett äldreboende. Betalningsanmärkningar gjorde också att en person inte fick ett jobb som hen sökte.

Skuldsaneringsystemet borde varit annorlunda

Välfärd via arbete. Det finns en grundläggande tanke om att personer via arbete ska kunna förbättra sin välfärd, till exempel att öka sin konsumtion. Detta gäller inte fullt ut för personer som har beviljats skuldsanering. Återbetalningsbeloppet höjs om en person ökar sin arbetsinkomst under tiden en skuldsanering pågår. Effekten är stor om en arbetslös person får arbete och slår då alltså kraftigast mot de utsatta personer som förbättrar sin ekonomiska situation mest.²⁰ Det ger mycket svaga incitament till arbete, vilket leder till att överskuldsatta personer ofta fastnar långt utanför arbetsmarknaden och ökar riskerna för att på nytt hamna i en skuldfälla (se Molin & Roth, 2025). För att ytterligare sätta denna aspekt av skuldsaneringsystemet i sammanhang kan det vara värt att ställa sig frågan i vilka sammanhang och för vilka personer en ökad arbetsinsats *inte* kommer leda till förbättrad ekonomisk välfärd.

I vissa tyska delstater finns det en möjlighet för fängelseinterner att via gott uppförande påverka sin ekonomiska välfärd på ett positivt sätt. Ett av de bonusgrundande kriterierna är arbete och arbetsvilja. Argumenten för det, förklarar forskarna Balep och Junne (2020), är att det ses som generellt positivt att interner arbetar och tjänar pengar under fängelsetiden. Ofta har fängelsetiden lett till att den intagnes skulder har växt, och ett sparkapital är därför viktigt för att vid frigivning förbättra personens möjligheter att resocialiseras.

De fem åren som en skuldsanering pågår kommer, beroende på personens ålder, att ha en mer eller mindre negativ påverkan på hans välfärd. Eftersom man ofta har högre inkomster senare i yrkeslivet kan effekten bli påtagligt negativ för personer med kortare tid till pensionsålder. Att en ökad arbetsinsats inte nödvändigtvis förbättrar den enskildes ekonomi påverkar personers beteende. Av de personer jag följde hade 21 stycken svarta inkomster (utöver legitim inkomst) någon gång under tiden som skuldsaneringen eller löneutmätningen pågick. Ibland erbjöds möjligheter att acceptera en legitim ersättning, men den möjligheten valdes bort.²¹

Det finns en tydlig överlappning mellan ekonomisk utsatthet och överskuld-sättning (Molin & Roth, 2025 s. 8; Callegari, 2023, ss. 18–20; Eriksson & Davidsson, 2024). Att tillåta personer att arbeta och behålla en större del av inkomsten

20 Beloppet som de flesta verkar ange är när betalningsutrymmet ökar med 4 000–5 000 kronor i månaden. Beloppet verkar komma ifrån dokumentet Kronofogden, 2018, 8/16 Skusan. Dokumentet nås via <https://kronofogden.se/download/18.6afc1d4217d1812e6e45bfa/1720172722228/Omprovning-av-skuldsaneringsbeslut.pdf?q=arv>, senast besökt 2026-02-09.

21 Ofta hade de också svarta inkomster innan skuldsaneringen eller löneutmätningen påbörjades. Siffran säger ingenting om samtliga överskuldsatta personer som återfinns i Kronofogdens register. Min bedömning är att antalet följer av att de personer jag följt varit överskuldsatta under lång tid och att flera av dem hade större sociala problem.

möjliggör en ekonomisk buffert. En buffert kan hjälpa personen att undvika kreditköp som leder till skulder under tiden skuldsaneringen pågår.²² Med nuvarande utformning betonas att skuldsanering främst är en form av bot för tidigare felaktigt levnadssätt. Mindre en åtgärd för att förbättra överskuldsatta personers möjligheter att senare delta fullt ut i samhället.

Skälet till att en väsentligt ökad inkomst ska tillfalla fordringsägarna, skriver Kronofogden, är att “[t]rots skuldsaneringsinstitutets definitiva och rehabiliterande karaktär skulle det i fall där en väsentlig förbättring skett kunna anses stötande om skuldsaneringen inte kunde omprövas.” (Kronofogden, 2018a, s. 5). Om en person förbättrar sin ekonomiska förmåga ökar personens skuldbetalning. Och om förbättringen i ekonomisk förmåga inte leder till ökad betalning riskerar det att uppfattas som stötande. Är inte det att knyta personen ännu hårdare till den situation som personen – och samhället – önskar att hen ska gå vidare ifrån? Hur lågt värderas då en persons förändringar i livet? Det finns en kritik mot att Kronofogden driver in en skuld utan att egentligen granska omständigheterna till att skulden uppkom. Om nya ekonomiska omständigheter gör att tidigare bokslut över en persons ekonomiska resultat ska rivas upp, borde det då inte automatiskt innebära att omständigheterna för tidigare lån också utvärderas utifrån vad vi vet om dem idag?

Det finns ett ekonomiskt argument till att en ökad arbetsinkomst ska tillfalla personen som arbetar och inte leda till att skuldsaneringen omprövas. Om det uppstår en situation där den skuldsatte får ett mer välbetalt jobb än tidigare är argumentet att den inkomstökningen borde gå till fordringsägaren. Men givet att beloppen som ska betalas (återfås) redan har fastställts av Kronofogden finns det redan en förlust.²³ Förlusten borde i ekonomiska termer utgöra en icke-återvinningsbar kostnad. En eventuell inkomstökning ska därför inte påverka bedömningen av de tidigare omständigheter som ledde till att en förlust uppstod. En eventuell ökad inkomst är endast relevant för framtida scenarier, det vill säga personens möjligheter att bygga upp sin ekonomi.

Marknadsargumentet. Det andra skälet till att det är rimligt att skuldsaneringssystemet borde varit annorlunda är den grad svenskar deltar i, och bygger sin välfärd på, finansiella marknader (OECD, 2025). Detta argument skulle, som ofta påpekas, innebära en idé om och tillämpning av skuldnedskrivning som mer liknar de system som finns i USA. Mer av ett marknadsvänligt sätt att förstå och hantera överskuldssättning. Exempelvis skulle en förkortad tid för skuldsanering göra att personen snabbare kan återinträda som konsument eller deltagare i kapitalmarknaden. Det är viktigt att påpeka att argumentet inte

22 <https://kronofogden.se/om-kronofogden/analyser/nya-skulder-under-skuldsanering>, senast besökt 2026-02-24

23 De som beviljades skuldsanering 2025 hade totalt sett en skuld på cirka 11,9 miljarder kronor (som omfattades av skuldsaneringsbesluten). Av det beloppet befriades de från betalningsansvar för 9,6 miljarder, vilket betyder att cirka 80 % av de skulderna inte kommer betalas (Kronofogden 2026, s. 40). Vad är då de 9,6 miljarderna om inte en förlust?

bygger på en generell omsorg om enskilda individer, utan handlar om att skapa likviditet i marknaden och öka konsumtionen. Överskuldssatta människor deltar av uppenbara skäl inte fullt ut som aktiva investerare i aktier eller för den delen handlar i stor utsträckning eller lånar till en bostad. En snabbare skuldnedskrivning förbättrar den skuldsattes möjlighet att snabbare delta i en marknad.

Inte heller argumentet att kortare tid skulle innebära möjlighet till högre konsumtion verkar ha haft någon större genomslagskraft i svensk lagstiftning. Danmark har en lagstiftning kring skuldsanering som är mer lik den svenska än till exempel det amerikanska systemet.²⁴ I Danmark avfärdades de amerikanska insolvenslagarna för konsumenter som för generösa mot de skuldsatta (Schwarz, 2025), en anmärkning som mycket väl skulle kunna förekomma i Sverige. Både Sverige, och till viss del Danmark, har ett splittrat förhållningssätt till marknader och marknadsmisslyckanden. Det finns en rad statliga åtgärder som uppmuntar människor att delta i aktiemarknader och kreditmarknaden för att förbättra sin personliga välfärd. Men för människor som har misslyckats med att betala tillbaka sina skulder finns det få möjligheter till god offentlig hjälp. Kanske är det därför som så kallade omstartslån numera är ett legitimt alternativ för att hantera överskuldssättning?

Omstartslån – en kompletterande lösning till skuldsaneringssystemet?

I nuläget är väntetiden från det att Kronofogden tar emot en ansökan till att de beslutar om skuldsanering 12 månader.²⁵ Med tanke på att det ofta tar månader att sammanställa en ansökan är den totala tiden innan en person kan nå skuldfrihet då mer än 6 år. Dessutom är det långt ifrån alla ansökningar som beviljas och det fanns en kritik bland rådgivare om att avslagen var oklara eller inkonsekventa.²⁶ Om en åtgärd begränsar en person kan det leda till att personen ägnar kraft åt att undgå den begränsningen, exempelvis via svartarbete. Alternativt söker personen andra lösningar på samma problem. En möjlighet är att överskuldssatta personer väljer omstartslån för att hantera sin skuldsituation.²⁷ Omstartslån är ett lån där flera och ofta mindre krediter läggs ihop till ett lån, vilket ger personen en bättre överblick över sina skulder.

²⁴ Det finns också skillnader. I Danmark sträcker sig en skuldsanering över tre år.

²⁵ <https://kronofogden.se/kontakta-oss/vantetider>, besökt 2026-01-26. Under den tid då jag utförde studierna var väntetiden typiskt sett någon månad kortare.

²⁶ Under de senaste tre åren var beviljandegraden 35 % (2023), 32 % (2024) och 43 % (2025). Anledningen till ökningen mellan 2024 och 2025, skriver Kronofogden, är att det har skett en kvalitativ förändring av personerna som ansöker. Dessutom har "vissa bedömningsfrågor förtydligats i tillämpningen" (Kronofogden, 2026, s. 39). Vid den årliga konferensen för rådgivarnas yrkesförening 2023 hade Kronofogden en programpunkt där bl.a. den (då) sjunkande beviljandegraden diskuterades. Vissa rådgivare framförde att ett skäl var att myndigheten tillämpade reglerna för hårt.

²⁷ Ibland benämns dessa lån saneringslån, ibland omstartslån och ibland samlingslån.

Banker och kreditinstitut som erbjuder omstartslån är en del av lösningen på överskuldssatthet. Omstartslån med lika villkor eller bättre än vad en skuldsatt betalar för sina skulder är en möjlighet för skuldsatta att ta huvudansvar för sin ekonomiska situation. Lånen är ett alternativt sätt att nå en skuldfri framtid (Konsumentverket, 2017., s. 9). En rådgivare förklarade för mig att den typen av lån kan ge överskuldssatta personer en möjlighet till ”en mild form av skuldsanering” (Rådgivare C). ”Mild” för att lånet ger skuldsatta möjligheten att betala av skulderna på längre tid än de fem åren som en skuldsanering via Kronofogden varar. ”Mild” för att till skillnad från vid en skuldsanering via Kronofogden kan man öka sin inkomst under tiden utan att pengarna går till att återbetala skulder.

Lånen är ofta annuitetslån. Vid ett fast månadsbelopp kommer hen att betala mer (inledningsvis) på räntor än på kapitalbeloppet. Det riskerar att förlänga tiden i skuldsättning.²⁸ En vanlig invändning mot denna lånetyp är att tiden i skuldsättning ökar och därmed den ekonomiska utsattheten. Dessutom, dessa lån är ofta blancolån, vilket är lån utan säkerhet och som i regel har högre ränta än bolånen. I en särskild rapport om konsumtionslån, dit omstartslån räknas, skriver Finansinspektionen att “ungefär var tredje kund hos konsumentkreditinstituten [fick] inkassokrav 2024 (Finansinspektionen, 2025, s. 3). Faktum är att varje kredithandläggare som jag intervjuade på en bank eller ett kreditföretag uttryckte (vad jag tolkar som) privata farhågor om att omstartslån förlängde personens tid i skuldsatthet.²⁹ En person som arbetade på ett låneföretag påpekade att omstartslån var hen till en början ”reserverad till” (Kredithandläggare och numera analytiker).

För Stina var ett av skälen till ett omstartslån att Kronofogden inte omvandlade hennes löneutmätning till skuldsanering. Det preliminära beslutet var att bevilja hennes ansökan, men beslutet ändrades och ansökan avslogs. Ett skäl till avslaget var att Kronofogden bedömde att hon inte i tillräcklig grad hade försökt att betala tillbaka skulderna på egen hand. Stina arbetade deltid men hon (och rådgivaren) förstod det som att myndigheten lade stor vikt vid att hon inte arbetade heltid. Stina menade att hon inte hade fysisk kapacitet att arbeta heltid, och hennes nuvarande arbetsgivare kunde inte erbjuda henne mer tid.

Hon kunde ha överklagat beslutet, den andel beslut om skuldsanering som överklagas är 3 % (Kronofogden, 2026 s. 70). Hon kunde också ha ansökt om skuldsanering på nytt. Men hon tyckte inte att något av de två alternativen innebar en väg framåt. Och hon tyckte att det hon själv beskrev som ”ett stökigt liv” redan hade nagelfarits tillräckligt: ”Jag vet att jag inte varit den bästa mamman men det fanns mat på bordet.” I hennes fall var omstartslånet också en reaktion

28 När den första delen av subventionerna för krediter utan säkerhet slopades blev lånet dyrare. Stinas reaktion var ”då får jag väl arbeta lite längre”. Personen som citeras i detta avsnitt kommenterade det på följande vis: ”Lånen kommer se dyrare ut när vi marknadsför dem, men jag tror inte det kommer påverka.”

29 Jag ställde frågor och efterfrågade statistik över hur dessa kunder följdes upp.

på att hon ansåg sig ha blivit illa behandlad av handläggaren på Kronofogden. Handläggaren uttryckte det som att hon hade levt ”på en räkmacka” under tiden som den preliminära skuldsaneringen löpte.³⁰ ”Jag kände mig förnedrad [av handläggaren] faktiskt”. Personer som beviljades skuldsanering av Kronofogden beskrev ofta sin situation som att de levde på nåder. Personer som nyttjade omstartslån för att få kontroll över sin skuldsituation talade däremot om det beslutet som en aktiv handling och betonade sin egen förmåga att ta kontroll:

Stina: Då tänkte jag, hur ska jag lösa detta? Så jag letade fram [ett låneföretag] att kunna låna pengar trots skulderna, betalningsanmärkningarna är ju kvar. Hittade ett ställe där jag kunde låna och löste skulderna. [...] Nu känner jag att jag inte kommer hamna i skuld igen, finns inte i min värld att hamna i skuld igen!

Gustav: Men du har ju ett lån?

Stina: Ja, jag har ju ett lån men inga efterhängsna, efterhängande skulder. Hos inkasso eller Kronofogdemyndigheten, alltså. [...] Jag anser mig vara skuldfri trots att jag betalar detta lån varje månad. Det är att vara skuldfri för mig.

Stina menar att en kredit inte gör henne skuldsatt. Skuldsatt blir man när ingångna avtal inte respekteras och om hot om indrivning föreligger. För henne var obetalda vårdräkningar, hyresskulder och obetalda telefonräkningar skulder som hade samband med social oreda. En kredit är inte att jämställa med den typen av skulder. En kredit är ett erkännande av att Stina kan låna och ta ekonomiskt ansvar för en situation även om hennes skuld de facto nu är större än tidigare. Att vara skuldfri trots krediter handlar om att hon inte drabbas av konsekvenserna av att inte betala för sig. Inte heller drabbar hennes familjemedlemmar. Hon har ett omstartslån och hennes skulder har inte förfallit till Kronofogden; därför är hon skuldfri.³¹ Att formulera skulder som destruktiva, som något som ska undvikas, och krediter som produktiva och en möjlighet till konsumtion, var något som återkom hos fler personer jag följde:

Om jag nu beviljas skuldsanering och klarar de där fem åren, då tänker jag att jag ska ta ett litet lån sen, om jag lärt mig att leva så, för att köpa en utlandsresa till mig och mitt barn. (Johanna).

30 Jag deltog inte eller lyssnade på det samtal som Stina refererar till. Under den tid då den preliminära skuldsaneringen löpte betalade hon ingenting, eftersom den preliminära bedömningen var att hennes betalningsprocent var noll. Nästan alla personer som jag följde har liknande erfarenheter av gliringar och nedsättande kommentarer från medarbetare på Kronofogden och inkassohandläggare, men även budget- och skuldrådgivare. Min bild är dock inte att det är så skuldsatta vanligtvis blir bemötta. Det är värt att nämna att många av de personer jag följt har under lång tid haft relativt frekvent kontakt med dessa organisationer. Det är också värt att notera att handläggare rapporterade om hot och elakheter.

31 Ibland används definitioner på överskuldssättning som utgår ifrån personens egen uppfattning om skuldsituationen. Upplever personen att skulderna är ett problem, är situationen förknippad med stark stress och oro etc., kan det definieras som överskuldssättning (Kronofogden, 2025, s. 3). Stina är varken formellt överskuldssatt eller överskuldssatt enligt en mer subjektiv definition eftersom hon bedömer att hon har kontroll över sin ekonomiska situation.

En kort tid därefter beviljades Johanna skuldsanering. Hon, precis som många andra människor som genomgår en skuldsanering, byggde parallellt upp en dröm som förutsatte ett lån. Författarna Datta och Azna (2019) hävdar, vilket verkar stämma med Johannas syn, att utan krediter ser många personer ingen möjlighet till att förbättra sina liv på ett avgörande sätt. Skulle Johanna, efter avslutad skuldsanering, spara motsvarande belopp som hon nu försöker spara varje månad och placera beloppet till 2 % avkastning, skulle det ta drygt fyra år innan hon hade 25 000 kronor i resebudget.³² Den tiden tänkte hon inte vänta.

---

32 Det är hennes egen uppgift för vad hon bedömer att den resan skulle kosta.

Överkonsumtion som ny förklaring till överskuldsättning

Både bland dem som söker och beviljas skuldsanering är överkonsumtion numera den vanligaste orsaken till betalningsproblemen, medan sjukdom har minskat som orsak. (Kronofogden, 2025, s. 5).

När någon ansöker om skuldsanering kategoriseras hens skulder utifrån orsakerna till skulderna. Kategoriseringen sker efter samtal mellan den skuldsatte och Kronofogden. Sedan 2011 har Kronofogden använt kategorin överkonsumtion.³³ Kategorin sägs fånga upp hur människor numera skuldsätter sig, i ett samhälle med en tidsanda som möjliggör omedelbar konsumtion och som inte sällan beskrivs så här: ”en majoritet av svenskarna kan numera köpa eller låna sig till allt ifrån märkeskläder till köksrenoveringar” (Graffman, Lindblad & Östberg, 2020., s. 46). Eller låna till en semesterresa. Överkonsumtion är en orsak till skulder som, enligt Kronofogdens analys, gör att skuldsanering är en mindre lämplig eller skälig åtgärd eftersom det i större utsträckning än t.ex. en skilsmässa är något personen kunde påverka (Kronofogden, 2018). Konsumtion som orsak till skuldsättning diskuteras ofta som ett nutida fenomen och ofta i samband med kvinnors skuldsättning (se till exempel. Callegari, 2023). Konsumtion i förhållande till inkomst är dock en förklaring till överskuldsättning som fanns redan under 1980-talet. Bland bönderna i Minnesotas jordbruksbygd överkonsumerades traktorer med lånade pengar. Det fanns ett överflöd av krediter i jordbruksbygderna, skriver Kathryn Dudley. Bönderna utökade sin verksamhet för att det fanns krediter (Dudley, 2002, s. 48). Traktorerna som köptes var ofta överdimensionerade för den praktiska uppgift som de skulle användas till. Traktorn blev istället en statusmarkör inför omgivningen och en egenförsäkring om att bonden inte avvek från en förmodad ekonomisk norm i bygden. Men de större traktorernas högre kapacitet behövde nyttjas. Därför lånade bönderna mer pengar för att köpa mer mark att bruka och fördela kostnaden på. När världsmarknadspriset på spannmål sjönk följde konkurser och ofta också personliga tragedier.

Om överkonsumtion är skälet till betalningsproblemet betyder det att någon konsumerat något som hen inte klarar av att betala. Detta ”något” kan ju vara ett vårdbesök, traktorer, kryptovalutor eller kläder. Kategorin berättar inget annat än att en person är skuldsatt för att den inte har betalat enligt ett ingånget avtal. Det ekonomiska sakförhållandet är att pengarna är borta, konsumerade, och

---

33 Uppgiften kommer ifrån Kronofogden (via mail).

skulderna kvar. Det är en sak att beskriva ett skuldsättningsmönster, men ordet överkonsumtion är en etikett som verkar skapa större problem än klargöranden.

Bland de överskuldsatta personer som ansökte om skuldsanering fanns de som hade skulder som kategoriserades som resultat av överkonsumtion. I de fall där jag hade en total överblick över personens samtliga skulder var dock den typen av skulder endast en del av det totala skuldbeloppet. I diskussioner med rådgivare och även senare i ansökan om skuldsanering kom dock den typen av skulder ofta i förgrunden.

Minna hade cirka 250 000 kronor i skulder. Det äldsta och största skuldbeloppet var hyresskulder. Det fanns också skulder till det allmänna, och cirka 25 000 kronor var skulder relaterade till kreditköp av en säng och leksaker. Hon motsatte sig ingen av skulderna: ”De är mitt fel. Man ska helt enkelt inte köpa saker man inte kan betala för.” En stor del av skulderna uppstod under den tid då hon hade ett aktivt missbruk. Hon vräktes till slut från lägenheten. Skulderna växte ytterligare under den tid hon genomgick behandling. När hon avklarat sin behandling, skilt sig och skaffat ett boende, lånade hon pengar. Hon köpte leksaker till sina barn eftersom hon hade dåligt samvete och hon köpte en säng till sig själv. När hon sökte hjälp hos en rådgivare valde hon att inte ansöka om skuldsanering. Så som hon förklarade sitt val byggde det på rådgivarens bedömning att skulderna var för nutida och kopplade till konsumtion.

I ivern att söka förklaringar till varför en skuld uppstått riskerar andra orsaker till en persons skuldsituation att hamna i bakgrunden, de tysta skulderna. Hyresskulderna uppkom då hon flydde sin lägenhet för att komma undan från sin våldsamma man. Skulderna växte sedan ytterligare när hon genomgick behandling för sitt missbruk.³⁴ Istället hamnade fokus på en liten del av skulderna. Men hur kommer det sig att rådgivaren inte ställde frågor om omständigheterna kring de andra skulderna? Varför berättade inte Minna om omständigheterna för skulderna? Varför uppmärksammade inte någon annan enhet inom socialtjänsten skulderna? ”Jag var ju en kändis på hela soc” - som hon uttryckte det.

---

34 Denna typ av situation fick (viss) uppmärksamhet i ett delbetänkande av den s.k. Samsjuklighetsutredningen (SOU 2021:93). Där påpekades att intagna ofta har andra typer av problem, såsom skuldsättning. Under den tid någon är intagen och vårdas växer skulderna. https://www.regeringen.se/contentassets/28394e4d03594dd5880aac2214a3efa7/sou-2021_93-webb.pdf, senast besökt 2026-04-05

Vilka ekonomiska problem missar socialtjänsten?

Rådgivare H: Frågan du bör ställa under intervjuerna med andra budget- och skuldrådgivare är: ”Vet din närmaste chef vad du arbetar med egentligen?”

Gustav: Vet er närmaste chef vad ni arbetar [avbryts]

Rådgivare H: Nej.

Skuldsanering är den främsta åtgärden för att hjälpa en överskuldsatt person. Rådgivarna är den yrkesgrupp som det sätts störst hopp till om att minska problemet och förebygga att nya personer blir överskuldsatta. Det har påpekats att beviljandegraden är högre för personer som haft kontakt med rådgivare. Det är en bild rådgivarnas yrkesförening delar.³⁵ Samtidigt visar Kronofogdens statistik att andelen personer som fått ekonomisk rådgivning (innan de ansöker om skuldsanering) minskat sedan 2019 (Kronofogden, 2025, s. 45). Och en nyligen publicerad studie av överskuldsatta personer påpekade att flera av personerna som ingick i studien hade haft kontakt med rådgivare ”men bara någon enstaka upplever sig ha fått adekvat stöd” (Eriksson & Davidsson, s. 355). Konsumentverket skriver att det är önskvärt att överskuldsatta människor söker sig till rådgivare. För i de fall då en skuldsanering inte är möjlig kan en rådgivare upplysa en överskuldsatt person om andra möjligheter till att få kontroll över sin skuld-situation (Konsumentverket, 2017).

Ett flertal rapporter pekar på behovet av mer resurser till rådgivarna, och det var även en slutsats i Molin och Roths rapport (2025). Då yrkesgruppen har funnits sedan 1994 är det dock rimligt att ställa frågan hur effektivt de cirka 400 organiserade rådgivarna utför sitt arbete.³⁶ Och varför, som det påtalas i citatet, är rådgivning inte redan en naturlig del inom socialtjänsten?

Ett fåtal av de personer jag följde hade själva tagit kontakt med sin hemkommuns budget- och skuldrådgivning. För övriga förmedlades istället den kontakten via exempelvis diakoner eller vänner. Innan personerna kom i kontakt med rådgivningen hade alla (förutom två personer) haft kontakt med andra enheter inom socialtjänsten. Ingen av de överskuldsatta personerna hade i kontakten med socialtjänsten fått frågor om sina skulder eller blivit rekommenderad att ta kontakt med en rådgivare.³⁷ Det brukar påtalas att överskuldsättning är

³⁵ <https://busforeningen.se/nyheter/fler-far-skuldsanering-med-hjalp-av-budget-och-skuldradgivare/>, senast besökt 2026-02-25

³⁶ Siffran kommer från BUS-föreningen via mejl 2025-04-01.

³⁷ Däremot var det några personer som i ett senare skede fick hjälp av sina boendestödare i kontakten med rådgivare

sammansatt av arbetslöshet, ekonomisk utsatthet, psykisk ohälsa och substansmissbruk (Sandvall, 2011; Callegari, 2023; Eriksson & Davidsson, 2024). Överskuldssättning eskalerar eller utlöses ofta vid händelser som separationer eller uppsägningar. Sådana problem och händelser kan leda till en kontakt med socialtjänsten och det väcker frågan varför skuldproblemen inte uppmärksammas tidigare av socialtjänsten?

Under den tid då jag genomförde intervjuerna med rådgivarna var det endast ett fåtal rådgivare som angav att de inte kunde erbjuda tid för ett nybesök inom fyra veckor efter första kontakten, vilket var Konsumentverkets riktlinje.³⁸ Den mest omedelbara och vanliga förklaringen till att en person inte sökte hjälp i tid var enligt rådgivarna att de upplevde skam och att det passiviserade dem. Om jag istället bad en rådgivare att berätta om vilka andra enheter inom socialtjänsten som de arbetade med, eller när jag frågade om de fick ärenden från andra enheter inom socialtjänsten, framkom ofta en annan förklaring. Istället för att betona skam hos den skuldsatta personen så handlade förklaringen om samarbetsproblem med andra enheter inom socialtjänsten:

Rådgivare I: Medarbetarna inom ekonomiskt bistånd ställer inte rätt frågor om ekonomin och de måste börja ställa frågor om mer allmänekonomisk karaktär för att fånga upp skuldproblemet.

Gustav: Vilka frågor?

Rådgivare I: En sak som de missar är att just att om en skuld inte hanteras så kommer den växa och till slut finns väldigt lite som man kan göra åt den. Detta riskerar att falla mellan två stolar.

Att skuldproblemet riskerar att ”falla mellan två stolar” tyder på att ekonomiska problem på grund av skuldsättning inte passar in i den traditionella idén om socialt arbete (Sandvall, 2011; Eriksson & Davidsson, 2024). Skuldsättning uppfattas mer som ett privat problem och är en blind fläck inom socialtjänsten. Dessutom var det, enligt flera rådgivare, svårt att upprätthålla kontakt med t.ex. biståndsbedömare eftersom personalomsättningen ofta var hög på dessa tjänster:

Det är svårt att upprätthålla kontakter med framförallt ekonomiskt bistånd, där är omsättningen på socialekreterare så hög. (Rådgivare I)

Att skulder är en blind fläck för handläggare vid bedömning av ekonomiskt bistånd kan förklaras med att det inte betalas ut ekonomiskt bistånd till kostnader

---

och Kronofogden. De överskuldssatta personernas uppgifter skiljer sig från rådgivare som angav att de fick ärenden (dock ofta sent) från andra enheter inom socialtjänsten.

38 Konsumentverket, 2017, s. 14.

för skulder. Även om skulderna har uppstått genom att en person lånat till hyra eller mat är det inte en omständighet som ska beaktas vid bedömning av ekonomiskt bistånd. Att kostnader för skulder inte tas med i bedömningen av en persons ekonomiska bistånd borde dock inte betyda att en handläggare bortser från skulderna när kontoutdragen granskas:

När jag jobbade som biståndshandläggare så noterade jag så klart att en person hade massa betalningar till inkassobolag och Kronofogden men man lät det vara. Räknade bara bort dem vid bedömning av biståndet. (Rådgivare J)

Att skulder bortses ifrån överensstämmer med personernas erfarenheter. Ivan, som jag följde i över ett år, bytte under tiden för fältstudien kontaktperson för sitt försörjningsstöd. Vid det första mötet gick Ivan och handläggaren igenom hans kontoutdrag. Från kontoutdraget framgår det att han har betalat pengar till ett inkassobolag.³⁹ Ivan blev förvånad när jag precis efter mötet ställde frågan om hans skulder togs upp vid mötet, inte minst eftersom de uppstod under tiden då han hade skuldsanering. Ytterligare en tid efter mötet återkommer handläggaren, eftersom hen behöver ytterligare information för att hantera hans ansökan. Det finns ett par inbetalningar på hans konto som handläggaren saknar förklaring till. Handläggaren skriver ett mejl till Ivan och ifrågasätter insättningarna på hans konto och ställer bl.a. frågan om vad pengarna går till och vilka personer är som swishat honom.

Vid en bedömning av ekonomiskt bistånd ska inbetalningarna kontrolleras. Handläggaren avslutar mejlet med att uppmana Ivan att undersöka om han kan hitta ett billigare internetabonnemang.⁴⁰ I Ivans fall – precis som för andra personer – var betalningarna till inkassobolag, till Kronofogden via löneutmätning eller för högkostnadskrediter både mer regelbundna och avsevärt större än de enskilda inbetalningar han mottog. Att skulderna alltför ofta och alltför länge lämnas utan kommentar från övriga enheter inom socialtjänsten förklarar också varför det dröjde innan de fick hjälp med sina skuldproblem. Utan åtgärder växer skulderna. Utan åtgärder och utan att någon uppmärksammar skulderna växer den skuldsattes stigma över att hen inte gör något åt skulderna. Då socialtjänsten inte uppmärksammar någons ekonomiska skuldproblem missar den en viktig del av personens egentliga utsatthet. Men om överskuldssättning är ett sammansatt problem, hur väl uppmärksammar rådgivare sociala problem?

³⁹ Jag deltog inte i det mötet.

⁴⁰ Ett avtal om internetabonnemang är en skuld eftersom servicen först nyttjas och sedan betalas i efterhand. På samma sätt som det är naturligt att ifrågasätta kostnaden för den skulden borde det vara naturligt att uppmärksamma kostnader för finansiella skulder eller betalningar till Kronofogden.

Vilka sociala problem missar rådgivarna?

Att överskuldssättningsproblem uppmärksammas sent påverkar rådgivarnas arbete. Ofta berättade rådgivare att den enda vägen ur skuldsituationen var att ansöka om skuldsanering. ”Vi borde byta namn till skuldrådgivare, det blir väldigt lite budgetrådgivning”, summerade rådgivare K det faktum att personer ofta sökte hjälp när skulderna var för stora. Trots officiella beskrivningar om att rådgivare ska medverka till att en skuldsatt får till avbetalningsplaner eller uppgörelser med inkassobolag var den typen av åtgärder ovanliga. Rådsökande saknade pengar för att göra en första betalning för att få till en avbetalningsplan. Rådgivare hade också svårt att få kontakt med inkassoföretag. Ibland gjorde de liknelsen med den egna organisationen: personen du får tag i kan inte fatta beslut i ditt ärende.

Såväl officiella skrivningar som rådgivarna själva såg det som en viktig uppgift att bryta stigmat hos den rådsökande. Stigmat bröts när rådgivaren mer fokuserade på personens ekonomiska situation och möjligheten till en ekonomisk omstart och mindre på eventuella bakomliggande sociala problem:

Det blir inte bättre av att jag ägnar mycket tid åt det som varit. Javisst, det finns säkert våld med i bilden, personen saknar fast boende och det är oklart var personen är mantalsskriven. Hon lever med en oduglig gubbe. Men det är historia. Jag brukar säga att vi ska prata framtid och, visst, hos oss kan inte alla få skuldsanering men jag ger alltid 100 % goda råd om hur personen ska få ordning på sin ekonomi. (Rådgivare B)

Citatet ska inte läsas som att rådgivaren förminskade den rådsökandes övriga problem. Det var inte tonen när det uttalades. Istället handlar citatet om vad rådgivaren ansåg sig kunna bidra med – ekonomisk kunskap, och att med den kunskapen peka ut en riktning framåt i livet för den rådsökande (Van der Schoor, Yke, et al. 2022). Denna väg framåt handlar om *hur* en rådsökande ska tänka: inte fokusera på obetalda skulder eller höga kostnader utan på framtida ekonomiska beslut och konsekvenser. Rådgivarens tanke om god rådgivning genom att fokusera på det ekonomiska nuläget rimmade med vad skuldsatta personer uppfattade som icke-moraliserande:

Hon [rådgivaren] var så pedagogisk och verkligen inga nedvärderingar hur jag hade hanterat ekonomin. Ingenting sånt. [...] Och ja, inget, inget alls skuldbeläggande. [...] Sånt kan man stöta på i andra sammanhang. (Mary)

Rådgivaren sammanställde skulderna och skapade en budget, medan mindre tid ägnas åt eventuella sociala skäl till att skulderna uppkommit eller förvärrats. Ett

sätt att åstadkomma en budget som motiverade en rådsökande till förändring var att upprätta en budget med mer generella budgetposter. En budget med mer generella kategorier istället för en med väldigt detaljerade kostnader var ofta nödvändig för att inte moralisera över den skuldsattes ekonomi:

Jag undviker alltför detaljerade budgetar, jag ogillar det för det blir lätt ett väldigt moraliserande då. (Rådgivare A)

När väl samtliga underlag och kostnadsposter var på plats var den egentliga beräkningen och bedömningen om en person var aktuell för en skuldsanering oftast enkel och entydig. Precis som rådgivarna undvek de rådsökande vissa omständigheter kring hur skulderna uppkommit. Inte minst undvek de omständigheter kring skulder där de anade att den informationen kunde försvåra deras möjligheter till skuldsanering. Hur medveten, omfattande och uttalad den strategin var varierade. Men i kontakten med rådgivare, gode män, diakoner, vänner och boendestödare lärde sig en rådsökande vilka omständigheter kring skulderna som bör undvikas. Det som de var tysta om var återfall, problem i personliga relationer, personer som bodde hos dem eller nyligen missade betalningar. Denna omständighet står i kontrast till hur rådgivare ständigt betonade att mötet var ärligt och transparent.

Rådgivning är frivillig och kan ske anonymt. Rådgivare betonade ofta frivilligheten och tog den omständigheten som garant för att rådsökande var ärliga i mötet med dem. Eftersom rådgivare, i motsats till andra enheter inom socialtjänsten, inte kontrollerar uppgifterna som en rådsökande lämnar, finns det dessutom en större möjlighet till ärlighet, resonerade de ofta. ”Vi är inte soc” - som Rådgivare A påpekade. Rådgivare talade ibland om att mötena var som en repetition inför kontakten med Kronofogden.⁴¹ Men på precis på samma sätt var möten med rådgivare till viss del regisserade. Ett område som undveks var pågående substansbruk.

Ivan har under trettio år dagligen använt amfetamin. När uppsökarteamet till slut övertalade honom att skriva in sig i bostad först-programmet var han tydlig med att han inte tänkte sluta bruka amfetamin. Kravet respekterades. När han senare ansöker om skuldsanering så undvek rådgivaren frågor om narkotikabruk. Det nämndes inte i ansökan till Kronofogden, och handläggaren som ringde Ivan ställde inga frågor om det:

41 I ett fall hade en person väntat i över åtta månader utan att Kronofogden kontaktat henne om hennes ansökan. Under den tiden hade hon varit sen med en hyresinbetalning. Hon betalade hyran en vecka för sent. Hon oroade sig för att detta skulle påverka beslutet om skuldsanering. Hennes rådgivare och en person på en social organisation som hjälpt henne med ansökan förklarade att detta inte skulle påverka bedömningen. Hon pratade ofta med mig om händelsen och det var som att hon repeterade en förklaring som hon senare skulle lämna till handläggaren som kontaktade henne. När handläggaren kontaktade henne berättade hon historien – men det visade sig att handläggaren ringde för att berätta att handläggningen av hennes ansökan (och andra ansökningar som inlämnats samma månad) dröjde p.g.a. hög arbetsbelastning. Hon förklarade sedan att hon var så rädd och nervös att gå miste om möjligheten att hon ”nog aldrig hörde varför personen ringde”.

De frågade aldrig och jag tog aldrig upp det. (Ivan)

Av Ivans beskrivning av mötet med rådgivaren framstår det som att det rådde en samstämmighet om att inte ta upp hans narkotikabruk. Det måste ha krävts disciplin från rådgivaren att inte ställa frågor om narkotikabruk. Ivan har ett fåtal nednötta tänder kvar i underkäken och hans underkäke rör sig ständigt i sidled. Att hantera skulderna som ett ekonomiskt problem utan att fördjupa sig i omständigheterna kring skulderna var för hans del fördelaktigt. Trots en missad hyresbetalning som blev ett inkassoärende avslutade han skuldsaneringen framgångsrikt.

För mycket fokus på de ekonomiska siffrorna?

Om rådgivaren gräver alltför djupt i omständigheterna kring skulderna riskerar det att uppfattas som moraliserande om den rådsökandes liv. Om rådgivaren mer hanterar skulder som en aritmetisk arbetsuppgift finns en risk att de sociala problemen inte uppmärksammas. Den avvägningen är rådgivarens yrkesskicklighet. Utan detaljerna och omständigheterna kring skulderna ökade risken för att andra människors ansvar för att skulderna uppkom förblev onämnt. Mary ansökte om skuldsanering för skulder som till en del uppkommit som en konsekvens av att hennes exman inte betalade sin del av hyran, ett lån och en del av en avgift. Delar av hennes skulder tyder på att hon var utsatt för ekonomiskt våld av sin före detta man.⁴²

Första gången hon ansökte om skuldsanering har det gått för kort tid från det att skulderna uppstod. Hon följer rådgivarens bedömning att inte ansöka om skuldsanering. Men hon får råd om hur hon bör ändra sitt liv för att förbättra sina möjligheter till en skuldsanering senare. Lägenheten hon då bor i är för stor och kostar för mycket. Hon har vid tillfället betalningsanmärkningar, vilket försvårar för henne att byta till en annan lägenhet. Hon hittar en mindre lägenhet, på bottenvåningen i samma fastighet, som är billigare. ”Var det ett krav för att få skuldsanering?” ”Nej, inget krav men vi pratade om det [med rådgivaren] och det behövdes ändå så att jag fick mer pengar över varje månad.” För Mary precis som andra personer som flyttade fastän de hade betalningsanmärkningar innebär det att de flyttade till ett sämre boende. Sämre kvalitet, sämre läge. Knappt ett år efter flytten ansöker hon om skuldsanering och beviljas det. Flytten till den nya lägenheten har förbättrat hennes ekonomi men har förvärrat hennes sociala situation. Hon bor nu längst ned i huset och exmannens förföljelse av henne tar ny fart. Från gatan ser han rätt in i hennes lägenhet:

42 ”Tyder” för att jag kan sakna information i hennes ärende. Precis som för överskudsättning finns flera definitioner av ekonomiskt våld. Här syftar jag på ekonomiskt våld som uppstår i nära relationer. Och i detta sammanhang används termen så som den används i Riksrevisionens utredning om ekonomiskt våld (RiR 2025:6) ”I grund och botten handlar det [...] om att en våldsutövare kontrollerar den våldsutsattas förmåga att förvärva, använda och behålla ekonomiska resurser, ekonomisk säkerhet och egenmakt” (s. 15). Ett vanligt exempel på ekonomiskt våld är att en person tar ett lån (och använder pengarna) i en annan persons namn. Utredningen nås via <https://www.riksrevisionen.se/download/18.371b6d73195b25e4b8b4857c/1744032949489/RiR-2025-6-rapport.pdf>, senast besökt 2026-04-05

Han kunde ju se exakt vad jag gjorde. Visste när jag var hemma. Ibland så knackade han bara lätt på fönstret för att visa att han var där ute, att han såg mig och vem jag umgicks med. (Mary)

Mary återfaller i missbruk, men tack vare att hennes barn levererar matkassar och kontakter med frivilligorganisationer så fullföljer hon skuldsaneringen. Mary beskriver tystnaden kring skuldernas uppkomst som en förutsättning för kontakten med rådgivarna. Men tystnaden blev en tyngd i relationen till hennes barn. Att hon utsattes för förföljelse av sin exman och att hon flyttade till bottenvåningen var inget som senare kom upp i samtalet med rådgivare. Hon menar att det var hon som orsakade stora delar av skulderna och att hon hade brutit i ansvar. Skuldsanering blev ett sätt för henne att ta ansvar för sin situation. Hon berättade inte heller för sina barn att en del av skulderna uppstod på grund av barnens pappa:

De förstod ju nog varför jag hade skulder, även om jag aldrig sa riktigt att det berodde på deras pappa. (Mary)

För Mary var det ekonomiska våldet sammanflätat med andra former av våld och förstärkte det totala våldet hon utsattes för (Eriksson & Ulmestig, 2021). När det senare handlar om att hantera problemet och ge möjlighet till upprättelse finns risken att omständigheterna kring skuldernas uppkomst inte berörs. En person som söker skuldsanering får, med hjälp av en rådgivare, relativt snabbt fram en totalsumma på skulderna. I princip samtliga skuldsatta människor som jag följt och intervjuat hade en delsumma av den totala skuldsumman som verkade vara resultatet av andra personers handlingar. Men omständigheterna kring dessa skulder berördes aldrig.⁴³

I mitt urval hade både kvinnor och män liknande erfarenheter av skulder som, direkt eller indirekt, orsakats av en annan person. Jerry beskriver en av delsummorna som resultatet av ett romansbedrägeri. Han skrattade till när jag undrade om han polisanmält händelsen eller tog upp det med en rådgivare. Han skämdes för att han hade skulder och han skämdes för att ha blivit lurad. Att skuldsanering ses och framställs som den enda vägen för djupt skuldsatta människor ger överskuldsatta skäl till att undvika att berätta om detaljerna kring skulderna. Det sista som den som söker skuldsanering vill är att uppfattas som oansvarig. Mitt intryck är att en skuldsatt – i den situationen – är villig att acceptera att en skuld som hen inte har orsakat räknas med i skuldsumman som ska ingå i en skuldsanering. För om en person har levt med en djup känsla av att vara misslyckad och det finns en reell möjlighet till en omstart, finns varken kraft till eller

43 Jag tror att min långvariga kontakt med personerna var en förutsättning för att de delade den informationen med mig. Typiskt sett framkom informationen efter en längre tid med flera samtal och sällan genom att personen direkt påpekade att en skuld orsakats av en annan person. Begreppet ekonomiskt våld var oftast inte ett begrepp som de överskuldsatta kände till.

mening med att gräva i skulderna eller riskera att framstå som oansvarig. Det är bättre att bli skuldfri än att få rätt och chans till upprättelse.

Så som dessa samtal återberättas verkar detta övervägande, mellan att få skuldsanering och att utreda omständigheterna för hur skulderna uppkom, utgå från en ömsesidig (praktisk) förståelse. Minna, för att ta ett exempel, ansökte inte om skuldsanering den första gången hon hade kontakt med en rådgivare eftersom vissa konsumtionsskulder uppstått i närtid. Varken i det första mötet med rådgivaren eller vid de senare mötena berättar hon att hennes exman stal pengar från henne. Delar av hennes hyresskuld uppstod på grund av att hon flydde från lägenheten. Han levde kvar ett tag i lägenheten. När hon senare söker skuldsanering har hon inkomst och bostad och rådgivaren bedömer att det har gått tillräckligt lång tid sedan skulderna uppstod. Rådgivaren frågade inte om omständigheterna kring skulderna men:

Hon [rådgivaren] visste ju om det redan [röran i hennes sociala liv]. Men hon var väldigt professionell faktiskt. Hon tog inte upp någonting sånt där inte, utan hon satt mest faktiskt framför datorn och räknade och gjorde sitt jobb. (Minna)

När jag ställde frågor till rådgivare om huruvida de undersökte om rådsökande i sin tur också hade fordringar, var svaret oftast att det var en fråga främst för Kronofogden. När jag ställde frågan till handläggare på Kronofogden påpekade de att de också kan se till att skulder drivas in, men att initiativet måste komma från den personen. Det är ett högt krav att ställa på en skuldsatt person som försöker inrätta sitt liv för att få skuldsanering. Att ansöka om skuldsanering är att gå vidare i livet. Vad den förberedelsen gör med en skuldsatt människa är att hen lär sig värdera och arbeta hårt för att betala sina skulder. Men det gör också att hen ofta undervärderar sig själv och de fordringar som hen själv har. För många skuldsatta kom den ekonomiska omstarten med att sociala problem, och sociala konsekvenser förknippade med skulderna förblev tysta.

När Jerry berättade om hur en stor del av hans skulder uppkommit vid en konkurs framkom det att andra människor var skyldiga honom pengar. Den siffran han angav är cirka 20 % av det belopp han beviljades skuldsanering för. När jag frågade om han fick frågor om detta svarade han nej. När jag frågar om han har gjort några försök att få tillbaka pengarna svarar han:

Var man så jävla dum att man lånade ut pengarna får man stå sitt kast. (Jerry)

Slutsatsen om hur skulder hanteras inom socialtjänsten och rådgivningen är motstridig. Ett alltför starkt fokus på den enskildes sociala situation kan uppfattas som ett personligt intrång. När sociala skäl tillmäts större vikt än den ekonomiska nöden riskerar det grundläggande ekonomiska sakförhållandet att hamna i bakgrunden – samtidigt som exempelvis omstartslån kan framstå som en väg

ut ur överskuldssättning. Omvänt innebär ett ensidigt fokus på siffrorna att social utsatthet, såsom ekonomiskt våld, riskerar att inte uppmärksammas. Rådgivaren som ska hantera detta dilemma lyckas bäst när hen agerar som en professionell hybrid – en kombination av socialarbetare och revisor.

Slutsats

Ett argument i rapporten är att hittills har ett alltför stort fokus i diskussionen legat på orsakerna till en persons överskuldsättning. Alltför lite har handlat om hur en överskuldsatt person ska uppnå en ekonomisk omstart i livet. Dessutom, om överskuldsättning är ett socialt problem i meningen att det kommer sig av hur samhället nu är organiserat (Eriksson & Davidsson, 2024), vad innebär då en ekonomisk omstart i dagens samhälle? Rådgivare, rapporter, utredningar och forskning betraktar typiskt sett en sådan ekonomisk omstart som skuldfrihet. Ofta uttryckt med en formulering som liknar följande:

Budget- och skuldrådgivarna hjälper den rådsökande genom att räkna fram en hållbar avbetalningsplan, så att personen har en möjlighet att klara av betalningarna, med målet att bli skuldfri. (Statskontoret, 2025:5, s. 50)

Men skuldfrihet är numera ett temporärt mål, och en ekonomisk omstart innebär lån och att handla på kredit. Utgår vi ifrån att normaltillståndet är skuldsättning via lån eller krediter – och att det också är ett normaltillstånd för överskuldsatta personer – bör t.ex. skuldsaneringsystemet uppmuntra personer att öka sina inkomster under tiden de genomgår en skuldsanering. Arbete minskar risken för att nya krediter ska leda till betalningsproblem, och därmed minskar också personens ekonomiska utsatthet. Normaltillståndet är en kontrollerad skuldsättning där de negativa sidorna av skuldsättning undviks: att, exempelvis, ha ekonomisk kontroll för att undvika stress, psykisk ohälsa och konflikter med närstående och undvika att skulderna ökar okontrollerat. Utgångspunkten för att diskutera överskuldsättning bör därför vara att:

Skuldsättning är ett normalt tillstånd även för överskuldsatta personer.

Arbetet med att motverka överskuldsättning bör riktas mot att uppnå en kontrollerad skuldsättning. Detta kan ske genom att tiden för skuldsaneringen förkortas och att ökade arbetsinkomster under tiden för skuldsaneringen fullt ut tillfaller den skuldsatte.

Fler personer ansöker om skuldsanering, men utvecklingen har varit att beviljandegraden sjunkit. Samtidigt är det en stor grupp av överskuldsatta personer som inte ansöker om skuldsanering. Exempelvis ansökte endast 7,3 % av de överskuldsatta om skuldsanering år 2024 (Molin & Roth, 2025). Det har påpekat att detta mönster går tvärtemot grundtanken med skuldsaneringsystemet som, efter senaste uppdateringen, syftade till att fler personer skulle beviljas skuldsanering. Bristande information och socialt stigma anses vara bidragande

orsaker till utvecklingen. Att öka resurserna till rådgivningen anses kunna förbättra situationen, men det är långt ifrån säkert.

När bristande information diskuteras i samband med rådgivning handlar det ofta om att rådgivare ska arbeta förebyggande – att förhindra att överskuldssättning uppstår. Få rådgivare hade tilltro till att förebyggande arbete via information på arbetsplatser eller utbildningar var ett effektivt arbetssätt. Ett skäl till denna tveksamhet var att informationsträffar var för generella och att de inte ledde till enskilda möten med överskuldssatta personer. Politiska initiativ om att rådgivare skulle möta kommuninvånare på t.ex. bibliotek avfärdades bestämt:

Politikerna i kommunen vill att vi ska arbeta förebyggande. Men vem kommer fram till mig på biblioteket? Grannarna kommer ju garanterat se en. (Rådgivare K)

Problemet med överskuldssättning är att det inte passar in i en mer traditionell tanke om socialt arbete och därmed inom ramen för socialtjänsten (diskuteras i Sandvall, 2011). Det är en enskild persons ekonomiska problem trots att det är uppenbart att överskuldssättning allt som oftast försämrar och förankrar en persons övriga sociala problem. Vad effektivt förebyggande rådgivningsarbete främst verkar handla om är utanför rådgivarnas direkta arbetsuppgifter och påverkan. En rådgivare förklarade med tydlig ironi att ett effektivt förebyggande arbete främst skulle vara inriktat på att få människor att:

- » inte dricka alkohol,
- » inte bli arbetslösa,
- » inte spela,
- » vara lyckliga och inte separera.

Effektivt förebyggande arbete verkar främst handla om att uppmärksamma en persons skulder redan i tidiga kontakter med socialtjänsten. Om rådgivaren är den sista enheten som en överskuldssatt person får kontakt med och det först är då skuldproblemen berörs, är skuldproblemen ofta för stora för att rådgivaren ska kunna hjälpa personen att förändra situationen. Det som då kvarstår är att ansöka om skuldsanering. Är då inte rådgivningen den naturliga kontakten för personen finns risken att hen istället vänder sig till företag som mot betalning driver skuldsattas ärenden, vilket rapporteras i Erikssons och Davidssons studie (2024).⁴⁴ Istället för att kanalisera större resurser till rådgivningsarbetet verkar det rimligare att fokusera på att övriga delar inom socialtjänsten uppmärksammar och förstår skuldsättning som ett problem med sociala konsekvenser. Alltså:

Socialtjänsten bör uppmärksamma skuldproblem mer noggrant.

---

44 I min studie var det två personer som tagit kontakt med den typen av företag, dock var det ingen person som använt och betalt för dessa tjänster. Däremot var det ett flertal rådgivare som talade om detta som ett problem.

Även om sociala problem kan leda till överskuldsättning läggs för stor uppmärksamhet på att granska den överskuldsatta personens sociala situation. Det verkar vara så att sociala problem inte bara ses som orsaker till överskuldsättning utan också att lösningen på sociala problem ses som vägen ur överskuldsättning. En alltför ingående utvärdering av en skuldsatt persons sociala situation kan leda till att rådsökande börjar dölja sina sociala problem. Vad jag har observerat är att pågående separationer, dödsfall i familjen, problem med barns skolgång, arbetslöshet, våld, depressioner och substansbruk etc. inte nödvändigtvis leder till en budget i obalans. Faktum är att i en rörig social situation kan en persons disciplin att leva enligt en budget, att spara och att arbeta vara den enda fasta punkten i den personens liv. Att hålla sin budget var detsamma som att kunna kontrollera någonting och den enda egentliga mätbara framgången de personerna hade i sina liv. Få av de människor jag följde kan rimligen anses ha haft ett liv i social balans vid tidpunkten för deras ansökan om skuldsanering. Att detta inte var en omständighet som beaktades vid ansökan om skuldsanering berodde på att de förstod att deras möjligheter till skuldsanering förbättrades om de höll tyst om omständigheterna.

Vid bedömning av skuldsanering bör mindre vikt fästas vid en persons sociala situation och mer vid hans ekonomiska situation och hans ekonomiska beslut efter att skulderna uppstått.

Utgångspunkten för en ansökan om skuldsanering är att en persons skulder är så pass stora att möjligheterna att bli skuldfri inom rimlig framtid är små. Därför borde det räcka med att en person har slutat skuldsätta sig och kan uppvisa att hen lever enligt en budget för att kvalificera sig för skuldsanering. Istället för att utvärdera en skuldsatt persons sociala livssituation bör rådgivning utgå från att skuldsatta människor har fordringar på andra människor. En skuldsatt person kan antas vara en person som i sin tur har fordringar på andra människor och även företag. Rådsökande bör upplysas om möjligheten att få tillbaka pengar som andra är skyldiga dem, samtidigt som det också bör bedömas om den rådsökande personen kan ha utsatts för ekonomiskt våld. Precis som det ofta talas om finansiell hälsa är det rimligt att tala om ekonomisk upprättelse.

Utgå från att en persons skuldsumma utgörs av skulder som personen inte fullt ut själv har orsakat.

Referenser

- Atwood, M. (2008). *Payback: Debt and the Shadow Side of Wealth*. Toronto: House of Anansi Press.
- Bay, C. (2018). Makeover accounting: Investigating the meaning-making practices of financial accounts. *Accounting, Organizations and Society*, 64, 44–54.
- Callegari, J. (2023). *Att göras fri från skuld: Konstruktioner av klientskap och kön i det svenska skuldsaneringsystemet*. Avhandling. Mälardalen University.
- Datta, K. & Aznar, C. (2019). The space-times of migration and debt: Re-positioning migrants' debt and credit practices and institutions in, and through, London. *Geoforum*, 98, 300–308.
- Dudley, K.M. (2002). *Debt and dispossession: Farm loss in America's heartland*. Chicago: University of Chicago Press.
- Eriksson, E. & Davidsson, T. (2024). Fattigdomsfällan: överskuldssättning som socialt problem. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 31(3–4), 337–359.
- Eriksson, M. & Ulmestig, R. (2021). "It's not all about money": Toward a more comprehensive understanding of financial abuse in the context of VAW. *Journal of Interpersonal Violence*, 36(3–4), NP1625–NP1651.
- Finansinspektionen (2025). *Rapport: Svenska konsumtionslån*. Tillgänglig via: <https://fi.se/contentassets/3892e7ed-87c2457c85796e5fbef7db04/svenska-konsumtionslan-2025n2.pdf>. (Hämtad 2026-04-06)
- Finansinspektionen (2023). *Hushållens ekonomi och finansiella förmåga*. Tillgänglig via: <https://fi.se/contentassets/9672d-1b754ec4755b4510faced841936/pm-hush-ekonomi-finansiella-formaga.pdf> (Hämtad 2026-03-02).
- Graeber, D. (2014). *Debt: The First 5,000 Years*. Updated and expanded ed. Brooklyn, NY: Melville House.
- Graffman, K., Lindblad, E. & Östberg, J. (2020). *På spaning efter den tid som kommer: Bubblor, skam och andra fenomen*. Stockholm: Roos & Tegnér.
- Husz, O. (2023). Kreditkortskriget: Kooperativa Förbundet och den finansiellt rationella konsumenten. I: *Marknadens tid* (kap. 10). Lund: Nordic Academic Press.
- Iloga Balep, N. & Junne, J. (2020). "Free" and "unfree" money in German prisons: The role of accounting in educating public service users. *Financial Accountability & Management*, 36(2), 171–188.
- Konsumentverket (2017). *Vägledning för kommunal budget- och skuldrådgivning: Lagstiftning, verksamhetsbeskrivning, rekommendationer och goda exempel*. Karlstad: Konsumentverket.
- Kronofogden (2026). *Årsredovisning 2025*. Tillgänglig via: <https://kronofogden.se/download/18.7f8a353819c85e-85c78230/1771836550026/%C3%85rs-redovisning%202025.pdf?q=Kronofogdens+%C3%A5rsredovisning+2025> (Hämtad 2026-02-24).
- Kronofogden (2025). *Betalningsproblem och skulder hos Kronofogden*. Tillgänglig via: <https://kronofogden.se/download/18.746d542f-1971129fa8c7d107/1750322312958/Betalningsproblem+och+skulder+hos+Kronofogden+2025.pdf> (Hämtad 2026-02-20).
- Kronofogden (2018a). *Omprövning enligt skuldsaneringslagen (2016:675) (SkusanL) – ändrade ekonomiska förhållanden*. Tillgänglig via: <https://kronofogden.se/download/18.6afc1d4217d1812e-6e45bfa/1720172722228/Omprovning-av-skuldsaneringsbeslut.pdf?q=arv> (Hämtad 2026-04-06)
- Kronofogden (2018). *Orsaken till betalningsproblemen viktigare än skuldernas storlek vid beslut om skuldsanering*. Tillgänglig via: https://www.kronofogden.se/download/18.338e6d8417768a-f37a86e24/1619556175664/Skuldsanering_kortanalys.pdf. (Hämtad 2026-03-05).
- Molin, E. & Roth, P. (2025). *Överskuldssättning i Sverige: Förslag för en modern skuldsanering*. Stockholm: Arena Idé. Tillgänglig via: https://arenaide.se/rapporter/overskuldssattning_i_sverige/ (Hämtad 2026-02-20).

- OECD (2025). *The Swedish Equity Market: Institutional Framework and Trends*. Paris: OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/0640a75c-en>
- Peebles, G. (2012). Whitewashing and leg-bailing: On the spatiality of debt. *Social Anthropology*, 20(4), 429–443.
- Pettersson, L. (2024). *Skuldsatt: Om hur obetalda lån blev en lysande affärsidé*. Stockholm: Norstedts.
- Riksrevisionen (2025). *Statens insatser mot ekonomiskt våld i nära relationer* (RiR 2025:6). Tillgänglig via: <https://www.riksrevisionen.se/granskningar/granskningsrapporter/2025/statens-insatser-mot-ekonomiskt-vald-i-nara-relationer.html> (Hämtad 2026-03-03).
- Sandvall, L. (2011). *Överskuldssättningens ansikten: En studie av vägar in i och ut ur ekonomiska svårigheter*. Växjö: Linnaeus University Press.
- SCB (2025). *Finansräkenskaperna: Andra kvartalet 2025*. Tillgänglig via: <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/nationalrakenskaper/finansrakenskaper/finansrakenskaper-kvartal-och-ar/pong/statistiknyhet/finansrakenskaper-na-andra-kvartalet-2025/> (Hämtad 2026-02-27).
- Schwarz, B. (2025). "It is as if one may not be clean": A ritualistic interpretation of debt apparatuses in Denmark. *Focaal: Journal of Global and Historical Anthropology*, 101, 39–51.
- SOU 2023:38 (2023). Överskuldssättningsutredningens betänkande: *Ett förstärkt konsumentskydd mot riskfylld kreditgivning och överskuldssättning*. Stockholm: Regeringskansliet. Tillgänglig via: <https://www.regeringen.se/contentassets/c104bb1ab7e9495dbfcf07330eca9bac/ett-forstarkt-konsumentskydd-mot-riskfylld-kreditgivning-och-overskuldssattning-sou-202338.pdf> (Hämtad 2026-02-20).
- Statskontoret (2025). *Hjälp till självhjälp: En analys av den kommunala budget- och skuldrådgivningen* (Rapport 2025:5). Stockholm: Statskontoret. Tillgänglig via: https://www.statskontoret.se/globalassets/rapporter-pdf/2025/2025_5---utskriftsversion.pdf?v=8dd6d0d3f457f00 (Hämtad 2026-02-20).
- Svensk Inkasso (2024). *Årsstatistik 2023*. Stockholm: Svensk Inkasso. Tillgänglig via: <https://svenskinkasso.se/content/uploads/2024/05/arsstatistik-2023.pdf> (Hämtad 2026-02-20).
- Van der Schoor, Y., et al. (2022). "What's important to me is to get people moving." Fostering social resilience in people with severe debt problems. *European Journal of Social Work*, 25(4), 592–604.
- von Greiff, N., et al. (2018). Mortality and cause of death—A 30-year follow-up of substance misusers in Sweden. *Substance Use & Misuse*, 53(12), 2043–2051.

Personer som citeras i rapporten

“Rådgivare A”, budget- och skuldrådgivare, intervjuad i november 2022. Rådgivare som jag haft löpande kontakt med under hela fältarbetet.

“Rådgivare B”, budget- och skuldrådgivare, verksam i socioekonomiskt svagt område, intervjuad i oktober 2022. Person som jag hade kontakt med under delar av den fortsatta studien.

“Rådgivare C”, budget- och skuldrådgivare, intervjuad i december 2022.

“Diakon”, diakon och föreståndare för en social verksamhet, intervjuad i januari 2023. Person som jag hade kontakt med under hela studien.

“Rådgivare D”, budget- och skuldrådgivare, intervjuad i december 2022.

Jerry. I sextioårsåldern. Skuldsatt sedan en konkurs i fyrtioårsåldern. Pågående skuldsanering. Utöver skulderna som ingår i skuldsaneringen har han en privat skuld.

Minna. I sextioårsåldern. Hon var skuldsatt från sena tonåren tills hon var 55 år gammal. Avslutad skuldsanering.

“Rådgivare E”, budget- och skuldrådgivare, intervjuad i januari 2023.

Gunilla. I femtioårsåldern. Skuldsatt sedan trettioårsåldern. Avslutade skuldsaneringen i början av fältarbetet. Har fortfarande skulder till CSN.

“Rådgivare F”, budget- och skuldrådgivare, intervjuad i januari 2023.

“Rådgivare G”, budget- och skuldrådgivare, intervjuad i januari 2023.

Roland. I sextioårsåldern. Har funnits i Kronofogdens register i tjuogoett år. Löneutmätning. Ansökte om att hans löneutmätning skulle omvandlas till skuldsanering men ansökan avslogs. Därefter fortsatt löneutmätning. Olika skulder.

“Kredithandläggare och numera analytiker ”, anställd på konsumentkreditföretag, intervjuad i mars 2025 samt i juli 2025.

Stina. I sextioårsåldern. Skuldsatt sedan tjuogoårsåldern. Haft löneutmätning. Ansökte om skuldsanering men den avslogs. Löste skulderna med ett omstartslån. Skulderna var främst från konsumentkrediter.

Johanna. Hon har funnits i Kronofogdens register i över tjuogo år. Haft löneutmätning. Hon ansökte om skuldsanering och beviljades under den tid då fältarbetet pågick. Olika skulder såsom konsumentkrediter och obetalda vårdbesök.

“Rådgivare H”, budget- och skuldrådgivare, budget- och skuldrådgivningen hade nyligen omorganiserats, intervjuad i januari 2023.

“Rådgivare I”, budget- och skuldrådgivare, budget- och skuldrådgivningen hade nyligen omorganiserats, intervjuad i januari 2023.

“Rådgivare J”, Budget- och skuldrådgivare. Tidigare erfarenhet som biståndshandläggare, december 2024.

Ivan. I sextioårsåldern. Har funnits i Kronofogdens register i över tjuogo år. Skuldsanering som avslutades under fältarbetet.

“Rådgivare K”, budget- och skuldrådgivare, intervjuad i januari 2023.

Mary. Hon var skuldsatt från 35-årsåldern och blev skuldfri när hon var 60 år gammal. Avslutad skuldsanering.

arena idé

Arena Idé är en progressiv och partipolitiskt obunden tankesmedja med medborgar- och löntagarperspektiv. Vi finansieras av fackföreningsrörelsen och är en del av den ideella föreningen Arenagruppen. Arena Idé fokuserar på frågor som rör arbetsmarknaden, ekonomisk politik, välfärd och demokrati.